

Coğrafi Gerontoloji: Coğrafya ile Gerontolojinin Kesişiminde Bir Disiplinin Oluşumu

Geographical gerontology: the constitution of a discipline at the intersection of geography and gerontology

Ertuğrul Murat Özgür*¹

¹Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara

Öz: Yaşlanma kaçınılmaz bir dinamiktir. Birçok ülkede yayınlanan politik belgenin ve akademik çalışmanın bize sıklıkla hatırlattığı ve muhtemelen toplumların yavaş da olsa farkına varmaya başladığı gibi, bugünün dünyasında yaş profilleri açısından hâkim olan eğilim, yaşlı nüfusun sadece büyüklüğünün değil, aynı zamanda toplam nüfus içindeki payının da arttığı yaşlanan bir topluma doğru gidiştir, yani dünya nüfusu yaşlanmaktadır. Yaşlanan bir dünya, sağlık ve sosyal hizmet sistemleri, refah sistemleri ve daha genel olarak hükümetler üzerinde baskı uygulamaktadır. Her ülke, sahip olduğu yaşlanma düzeyine bağlı şekilde çoğu kere sınırlı kaynaklarıyla artan taleplerle, sosyal beklentilerle ve teknolojik yeniliklerle baş etmek zorunda kalmaktadır. Gerçekten, ne tür iyileştirmeler yapılırsa yapılsın yaşlılık gelecekte de hem devlet kurumları hem de yaşlılığı yaşayanlar ve yakınları için bir zorluk olarak kalmayı sürdürecektir. Coğrafya, gelişmiş dünyada yürütülen gerontolojik çalışmalarda aktif olarak yer alan çok sayıda disiplinden biridir. Coğrafi araştırmaların sosyal gerontoloji içindeki rolü, 1970'lerin başlarında, yapılan çalışmaların yaşlı insanların, yaşlanma süreciyle bağlantılı olarak belirli çevrelerde bulduklarını, buraları deneyimlediklerini ve kullandıklarını göstermesiyle, dolayısıyla da çevrenin yaşlanma sürecini etkilediğinin anlaşılmasıyla birlikte tanımlanmıştır. Zira coğrafyanın sentezleyici ve bütüncül geleneği, yaşlı insanlar ile çevreleri arasındaki karmaşık etkileşimi değerlendirmek için etkili bir metodoloji sunmuştur. Her ne kadar sosyoloji, demografi ve çevre psikolojisi gibi disiplinlerde mekânsal perspektif eskiden beri kullanılıyorsa da, epidemiyoloji, sosyal tıp ve halk sağlığında olduğu gibi bazılarında yer/mekân, yeni yeni ilgi görmekte ya da nispeten yakın zamanlarda keşfedilmiştir. Coğrafya ile gerontoloji (yaşlılık bilimi) arasındaki bir kesişimde konumlanan ve coğrafi gerontoloji diye isimlendirilen yeni bir disiplin, Batı dünyasında yapısal olarak kurumlarda; düşünsel olarak hem disiplinlerin akademik tartışmalarında hem de önemli ampirik araştırma alanlarında gelişmektedir. Bu çalışma, son on yıllarda Türkiye'de politik ve akademik gündemde yerini alan nüfusun yaşlanması meselesine "yaşlanmanın coğrafyası" perspektifinden bakarak beşeri coğrafyacıların dikkatini çekmeyi; bu bağlamda yeni ortaya çıkan ve hızla gelişen bir disiplini tanıtmayı ve onun başlıca araştırma konularına işaret etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi gerontoloji, yaşlanmanın coğrafyaları, nüfus yaşlanması, doğru yerde yaşlanma, yer/mekân

Abstract: Aging is an inevitable dynamic. The trend which is dominant in terms of the age profiles of today's world is a move towards an aging society in which not only the size of the old population, but also its share in total population increases as the political documents and academic works published in many countries often remind us and societies are likely to become aware of gradually, in other words the world population is getting old. An aging world puts pressure on health and social service systems, welfare systems and more generally governments. Every country has to cope with increasing demands, social expectations and technological innovations, with limited resources in most cases, depending

* İletişim yazarı: Ertuğrul Murat Özgür, e-posta: ozgur@ankara.edu.tr

on the level of aging it has. Indeed, regardless of the improvements made, old age will continue to be a challenge for both the state institutions and those who are elders and their relatives in the future. Geography is one of the many disciplines actively involved in studies conducted in the developing world. The role of geographical research in social gerontology was first described when the studies conducted in early 1970's showed that elders presented themselves in a certain environment in relation to the aging process, that they experienced and used those environment and thus understanding that the aging process of the environment was affected by it, because the synthesizing and holistic tradition of geography represents an effective methodology to evaluate the complex interaction between elderly persons and their environment. Although spatial perspectives have been long used in disciplines such as sociology, demography and environmental psychology, place/space has been shown interest recently or has been recently discovered, as it is in epidemiology, social medicine and public health. A new discipline, called geographical gerontology, positioned at an intersection between geography and gerontology (old-age science), has been developing structurally in institutions of the western world and intellectually, both in the academic debates of disciplines and in key empirical research areas. This study aims to grab attention of human geographers by handling the aging population issue that has taken its place in political and academic agenda of Turkey in last decades from the "geography of aging" perspective and to introduce a newly emerging and rapidly developing discipline and point to its main research areas in this context.

Keywords: *Geographical gerontology, geographies of aging, population aging, aging in the right place, place/space*

1. Giriş

Nüfus yaşlanması, dünyada yirmi birinci yüzyılın baskın sosyo-demografik eğilimlerinden biri haline gelmiştir. Dünyada 2017 yılında, küresel nüfusunun % 13'ünü oluşturan, 60 ve üzeri yaşlarda tahmini 962 milyon insan yaşıyordu ve bu nüfus grubunun büyüklüğünün yılda yaklaşık % 3 artış hızıyla 2050 yılında 2.1 milyara ulaşması beklenmektedir (United Nations, 2017). Yaşlanma eğilimi, son yıllarda Türkiye'de de kendisini göstermeye başlamıştır. Ülkede 2017 yılında 10 milyonu biraz aşan, 60 yaş üstü nüfus bulunmaktaydı ve yaşlı nüfusun toplam ülke nüfusu içindeki payı, yaklaşık % 12 idi. Küresel eğilime benzer biçimde yüzyıl ortasında, Türkiye'nin yaşlı nüfus büyüklüğünün toplam nüfusun %27'sini oluşturacak biçimde 25 milyonu aşması beklenmektedir (United Nations, 2002a, 2017). Bu rakamlar, yaşlı bir toplumu ifade etmektedir ve bunun anlamı, Türkiye toplumunun genç nüfus yapısından çıkarak yaşlı nüfus yapısına geçiş yapmak suretiyle yapısal bir değişim yaşadığıdır. Dahası Türkiye, zenginleşmeden nüfusu yaşlandığından artan sosyal talepler ve beklentiler ile sınırlı kaynaklarını kullanarak uğraşmak zorundadır (Arun, 2013, 2014). Bu yüzden günümüzde yaşlanmanın nasıl ve nerede yaşandığının ve farklı yerlerdeki farklı insanlar tarafından nasıl yaşandığının ve toplumları, ekonomileri ve çevreleri her düzeyde nasıl dönüştürdüğünün anlaşılması ve araştırmaların, politika ve programların geliştirilmesi için çok önemli hale gelmiştir (United Nations, 2002b, 2007a, 2007b). Bu bağlamda coğrafi sorular, gerontoloji (yaşlılık bilimi) için yeni olmasa da küresel ekonomik, çevresel ve teknolojik değişim çağında, nüfusun yaşlanmasının aileler, sağlık sistemleri, kamu maliyesi vb. konular üzerindeki etkileri, onları her zamankinden daha da önemli hale getirmiştir (Skinner vd., 2018).

Coğrafya, gelişmiş dünyada yürütülen gerontolojik çalışmalarda aktif olarak yer alan disiplinlerden biridir. Coğrafi araştırmaların sosyal gerontoloji içindeki rolü, yapılan araştırmaların yaşlı insanların, yaşlanma süreciyle belirgin bir şekilde bağlantılı olarak belirli çevrelerde buldukları, buraları deneyimledikleri ve kullandıklarını ortaya koymasına paralel şekilde, çevrenin yaşlanma sürecini etkilediğinin anlaşılmasıyla kabul görmüştür (Sylvestre, 1999). Zira coğrafyanın sentezleyici ve bütüncül geleneği, araştırmacılara yaşlı insanlar ile çevreleri arasındaki karmaşık etkileşimi değerlendirmek için etkili bir metodoloji sunmuştur. Her ne kadar sosyoloji, demografi ve çevre psikolojisi gibi disiplinlerde mekânsal perspektif eskiden beri kullanılıyorsa da epidemiyoloji, sosyal tıp ve halk sağlığında olduğu gibi bazılarında

yer/mekân, henüz yeni yeni ilgi görmüş ya da nispeten yakın zamanlarda keşfedilmiştir (Diez-Roux, 1998, 2002).

Türkiye’de son yıllarda yaş, yaşlılık ve yaşlanma konularına akademik, politik ve toplumsal ilginin gittikçe arttığı gözlenmektedir. Artan bu ilginin yansımalarını çeşitli akademik etkinliklerde (dergiler, kitaplar, çalıştaylar, kongreler, sempozyumlar, konferanslar, atölye çalışmaları vb.) politik söylemlerde, kurumsallaşma çabalarında (üniversite gerontoloji bölümü, yaşlılık araştırma merkezleri, bakanlık yaşlı hizmetleri genel müdürlüğü, yaşlı dostu kent uygulamaları vb.) ve medyada görmek mümkündür. Öte yandan coğrafyacıların 2010’lu yıllardan itibaren yaş yapısı ve yaşlılık konusuna ilgisinde de geçmiş yıllara göre nispi bir artış gözlenirse de az sayıdaki çalışmanın önemli bir kısmının çağdaş yaşlanmanın coğrafyaları anlayışıyla bezenmiş içerikte olduklarını ileri sürmek zordur.

Bu çalışma, beşeri coğrafyacıların son yıllarda Türkiye’nin de gündemine girmiş nüfusun yaşlanması meselesine dikkatlerini çekmeyi; gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan ve hızla gelişen yeni bir disiplin olarak coğrafi gerontolojiyi (*geographical gerontology*)¹ tanıtmayı ve onun güncel tartışmalarına ve başlıca araştırma konularına işaret ederek beşeri coğrafyacıları canlandırmayı amaçlamaktadır.

2. Coğrafi Gerontoloji

Coğrafya ile gerontoloji arasındaki bir kesişimde konumlanan ve coğrafi gerontoloji diye isimlendirilen yeni bir disiplin, yapısal olarak kurumlarda; düşünsel olarak hem disiplinlerin akademik tartışmalarında hem de önemli ampirik araştırma alanlarında gelişmektedir (Yakar, 2018). Bu güncel alan, *yaşlanmanın coğrafyaları* içinde uzun soluklu bir disiplin geleneğinin ve sosyal gerontolojide daha yeni bir *mekânsal dönüşün* izdüşümünde ortaya çıkmıştır (Andrews ve Phillips, 2005; Andrews vd., 2013; Skinner vd., 2018).

Araştırmalar açısından coğrafya ile gerontoloji arasındaki kesişim, 1970’lerde, sosyal psikologlar tarafından yaşlı insanlar üzerindeki çevresel baskı unsurlarını araştıran klasik çalışmalardan (Lawton, 1983; Lawton ve Simon, 1968) ve coğrafyacılar tarafından yapılan yaşlı insanların nerede yaşadıklarına (Golant, 1972) ve günlük mekânsal yaşamlarına (Rowles, 1978) ilişkin çığır açan araştırmalardan kaynağını almaktadır.

Kesişim, araştırma faaliyetinin hacmi açısından uzun süredir devam etmesine ve verimli olmasına rağmen, hep karmaşık ve tartışmalı bir alan olagelmıştır. Hem coğrafyacıların hem de gerontologların kesişime ilişkin ilk yaklaşımı, onun gerontolojiye coğrafi bir katkıda bulunabilecek ve onun içinde coğrafi soruları ele alabilecek araştırmaların yürütüldüğü bir alan olduğudur (Warnes, 1981, 1990). 1980’lerin sonlarından beri coğrafyacılar beşeri coğrafya ve daha özel olarak sosyal coğrafyanın özel bir alt disiplini olarak yaşlanmanın coğrafyası başlığı altında, coğrafya ile gerontolojinin kesiştiği ifade edilmiştir (Andrews vd., 2009).

Yaşlanmanın coğrafyası fikrine, 2007 yılında beşeri coğrafyanın içinden bir eleştiri gelmiştir. Hopkins ve Pain (2007), yaşları, tekil demografik nesilden ziyade, nesillerarasılık (*intergenerationality*) ve yaşam gidişine (*life course*) odaklanan *yaşın ilişkisel coğrafyalarını* (*relational geographies*) savunmuştur. Onlar, bunun daha fazla bireye ve onların durumlarına ilişkin olarak yaşın anlamını aydınlatmaya

¹ Türkiye’de yayınlanan bazı çalışmalarda (Esendemir, 2015, 2016), *coğrafi gerontoloji* yerine *mekân gerontolojisi* isminin kullanıldığı gözlenmektedir. Oysa *coğrafi* sıfatı, mekânı, yeri, lokasyonu, bölgeyi, alanı ve benzerlerini kapsayacak genişlikte bir nitelemedir ve mekân gerontolojisi, coğrafi gerontolojinin anlamını ve kapsamını kucaklamamaktadır. Nitekim Esendemir’in 2016 tarihli çalışmasının genişletilmiş İngilizce özetinde, doğru kavram olan *geographical gerontology* kullanılmıştır.

yardımcı olabileceğini ileri sürmüştür. Bu kesişim yaklaşımı, disiplinlerin daha az ortak zemin paylaştığı anlamına gelmektedir.

Daha yakın zamanlarda iki disiplinin kesişimi *coğrafi gerontoloji* terimi ile akademik literatürde yerini almıştır (Andrews vd., 2007). Bu başlık, dolaylı olarak gerontoloji üzerindeki ara yüze, yani coğrafi olarak yapılan gerontolojiye yeniden odaklanmıştır. Ancak bu ara yüz, iki disiplinin daha fazla bütünleştiği ve denklik ilişkisi kurduğu bir birleşimdir (Andrews vd., 2009: 1645). Yirmi birinci yüzyılın başlarında, her iki disiplinin de eleştirel-kültürel dönüşlerden etkilendiği ve daha önce hiç olmadığı kadar teorik, metodolojik ve ampirik açıdan daha fazla ortak yönü olduğu ortaya çıkmıştır (Kearns ve Andrews, 2005). Coğrafi gerontoloji, mekân, yer ve yaşlanma arasındaki ilişkilere ilişkin kuramları, kavramları ve ampirik bilgileri birlikte geliştirmek için uygun bir yer olarak önerilmiştir (Andrews vd., 2007). Sonuç olarak coğrafi gerontoloji, coğrafyacılar, gerontologlar ve sağlık ve sosyal bilimlerden gelen müttefik bilim insanları tarafından gerçekleştirilen yaşlanma, yaşlılık ve yaşlı nüfus çalışmalarına coğrafi perspektiflerin, kavramların ve yaklaşımların uygulanmasını sağlayan büyüyen bir disiplinlerarası akademik faaliyet alanına dönüşmüştür (Skinner vd., 2018).

Yaşlanma konusunu araştıran coğrafyacılar, günümüzde, *yaşlanmanın coğrafyaları* şemsiyesi altında doğrudan kendi disiplinleri içinde (özellikle sağlık coğrafyası, nüfus coğrafyası ve sosyal coğrafya gibi alt disiplinlerdeki yaşlanma çalışmalarını kapsamaktadır) ve aynı zamanda coğrafyacıların gerontolojik çalışmalarının yanı sıra, hemşirelik, sosyal hizmetler, planlama ve çok çeşitli sosyal bilimler ve sağlık bilimleri de dâhil olmak üzere diğer disiplinlerden gerontologların coğrafi yönelimli çalışmalarını içeren ve *coğrafi gerontoloji* olarak anılan interdisipliner bir alanda konumlanmaktadır (Andrews vd., 2009).

Yaşlanmanın coğrafyası yıllar içinde, Graham Rowles, Stephen Golant, Anthony Warnes, Glenda Laws, Sarah Harper, Mark Rosenberg ve onların izinden giden Gavin Andrews gibi az sayıdaki araştırmacının katkılarıyla gelişme göstermiştir. Disiplinin içinde ve dışında, alanın gelişmesinin altında yatan temel etmen, yaşlı insanlar ile yaşlılığın ve yaşlanmanın meydana geldiği ve yaşlılar sayesinde oluşan mekânlar ve yerler arasındaki dönüşümsel (*reflexive*), etkileşimsel (*transactional*) ve karşılıklı asli ilişkiler için uzun süredir var olan ve gittikçe artan incelikli bir değer kazanımı olarak değerlendirilmiştir (Skinner vd., 2015: 778).

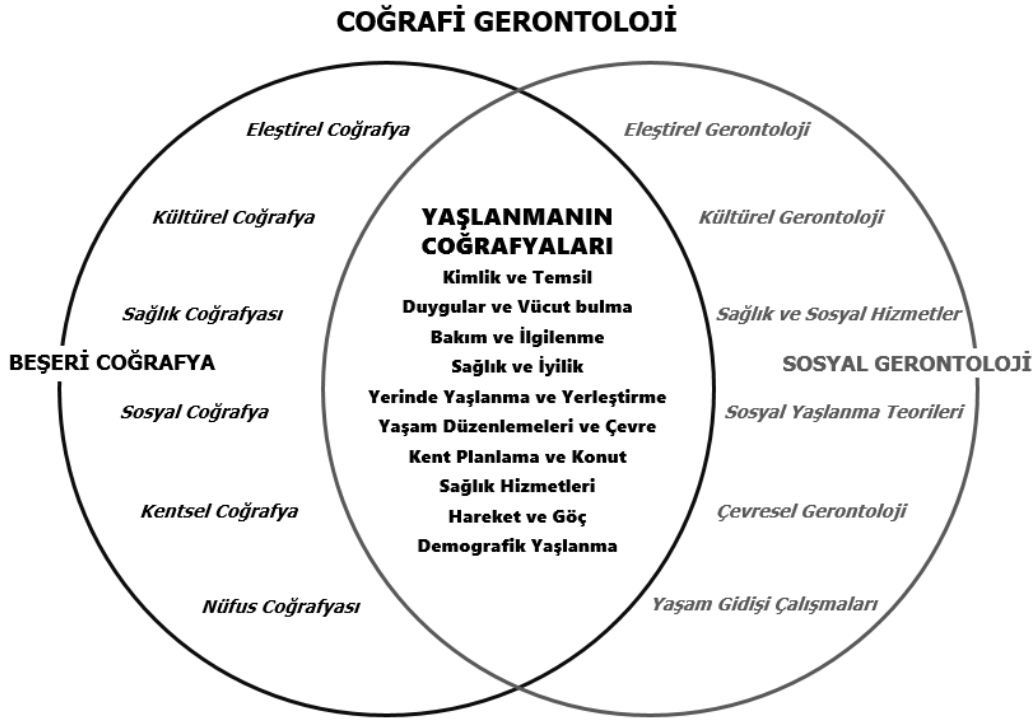
1940'ların sonlarında resmi bir kimlik kazanmasından bu yana gerontoloji içinde yaşlı nüfusların coğrafi yönlerine (örn. dağılımlar, hareketler, ortamlar, vb.) açık şekilde atıfta bulunulmasına ve son yarım yüzyılda nüfus coğrafyasının bir alt disiplin olarak ortaya çıkmasına rağmen yaşlanma çalışmalarına beşeri coğrafyacıların yaptığı ilk katkılar, 1970'li yıllara kadar görülmemiştir. Disiplindeki geniş çaplı değişimlerle birlikte, Anglo-Sakson coğrafyacılar tarafından on yıllık öncü çalışmalardan başlayarak (Rowles, 1978, 1986; Warnes, 1981, 1982, 1990; Golant, 1972, 1984a, 1984b) coğrafyadan gerontolojiye katkılar, pozitivist, hümanist ve daha yakın zamanlarda eleştirel sosyal teori ve kültürel yönelimlerden kaynağını almıştır (Andrews vd., 2007).

Coğrafi gerontoloji, günümüzde beşeri coğrafya ile sosyal gerontolojinin bazı alt alanlarının kesişiminde yaşlanmanın coğrafyaları bağlamında ürünlerini vermektedir (Şekil 1). İki disiplinden beşeri coğrafya altında sağlık coğrafyası, nüfus coğrafyası ve sosyal coğrafya başta olmak üzere eleştirel coğrafya, kültürel coğrafya ve kentsel coğrafya, oluşumuna tanık olunan coğrafi gerontolojiye önemli katkılar sunarken; sosyal gerontoloji kanadından eleştirel gerontoloji, kültürel gerontoloji, çevresel gerontoloji, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler, sosyal yaşlanma teorileri ve yaşam gidişi çalışmaları, coğrafi gerontolojiye en fazla destek veren alt alanlardır.

Araştırmaların odağında, genel anlamda, demografik yaşlanmanın mekânsal örüntülerinden (yaşlı nüfusun hareketi ve göçü), sağlık hizmetleri ve altyapısına; yaşlı insanların yaşam düzenlemeleri ve

çevrelerine; yaşlanma, sağlık, bakım ve refahın yere-gömlü deneyimlerine ve daha yakın zamanlarda bu alandaki deneyimlerin vücut bulmasına (*embodiment*) ve temsillerine kadar çok çeşitli konular bulunmaktadır (Şekil 1).

Batılı beşeri coğrafyacıların yaşlanmanın coğrafyaları üzerine yaptıkları araştırmalarının zamanla gerontolojik bilgi birikiminin gelişimine katkıda bulunduğu dair bir fikir birliği vardır. Disiplin içinde yaşlanma araştırmaları için gündem, çoğunlukla coğrafi kavramların, yaklaşımların ve ampirik çalışmaların katkısına ilişkin bilgisizliğin giderilmesiyle ilgili olarak gelişmiştir. Ancak disiplinin hem içinde hem de gittikçe daha fazla olarak dışında, coğrafi gerontoloji alanı için temel öncelikleri ve doğrultuları ortaya koyan, birbirine bağlı ve eleştirel bir canlı gündeme doğru yol alınmıştır (Harper ve Laws, 1995; Andrews vd., 2007). Aynı zamanda, disiplinle ilgili ve disiplinler arası sınırlar, araştırmalara finansman sağlayanların, yaşlanma çalışmalarında disiplinler arası işbirliklerini desteklemesi ve üniversitelerin kendi birimleri ve kurumlar arasında, özellikle sağlıkla ilgili ve sosyal alanlarda işbirlikçi araştırma modellerini teşvik etmeleri nedeniyle gittikçe daha da bulanıklaşmıştır (Andrews vd., 2009).

Şekil 1. Beşeri coğrafya ile sosyal gerontolojinin kesişiminde yaşlanmanın coğrafyalarını gösteren tematik bir diyagram.
Kaynak: Skinner vd., 2015: 778

3. Coğrafi Gerontolojideki Güncel Araştırma Konuları

Coğrafi gerontolojideki güncel araştırma konuları, şu ana başlıklar altında toplanabilir: 1)Nüfus yaşlanması ve yaşlı nüfusun dağılımları, 2)Göç, hareketlilik ve akrabalık, 3)Yaşlı insanların sağlık coğrafyaları, 4)Yaşlıların yaşam çevreleri, 5)Yerinde yaşlanma ve doğru yerde yaşlanma, 6) Sağlık ve sosyal bakım hizmetleri: Sunum, planlama ve politika ve 7)Sağlıklı yaşlanmanın inşası ve temsilleri.

3.1. Nüfus Yaşlanması ve Yaşlı Nüfusun Dağılımları

Coğrafi gerontolojide ampirik ve pozitivist yaklaşımlarla yapılan çalışmalarda, yaşlı insanların farklı mekânsal birimlerin içindeki dağılımları ve bu birimler arasındaki hareketleri açısından incelenmektedir.

Nüfus coğrafyası ve demografideki gelişmelerle (bkz. Özgür, 2016) uyumlu olarak, yaşlı nüfusların farklı coğrafi ölçeklerde demografik paternleri ortaya koyulmakta; elde edilen görünüm, çeşitli ekonomik, çevresel, mali, sağlık ve sosyal problemlerle ve bunlara dair politikalarla ilişkilendirilmektedir. Yakın zamanlarda coğrafi bilgi sistemleri ve mekânsal istatistik teknikleriyle yapılan analizler nüfus eğilimlerini anlamada ve haritalamada yeni analitik yollar sunmaktadır. Demografik yaşlanmanın küresel eğilimleri, çoklu analiz ölçeklerindeki faktörlerini daha iyi anlayabilmemiz için uzunlamasına (*longitudinal*) çalışmalar ve modellemelerle geliştirilmeye çalışılmaktadır.

3.2. Göç, Hareketlilik ve Akrabalık

Bu konudaki çalışmalarda yaşlı insanların coğrafi hareketlerinin doğası, etkileri ve sonuçları açıklanmaya; onların akrabalarına coğrafi yakınlığı ile onların etkileşiminin niteliği arasındaki ilişki tanımlanmaya çalışılmaktadır. Yaşlı nüfusların göç ve hareketliliği paternleri ve motivasyonları, (yaşlı göçü, emekli göçü, mevsimsel hareketler); zaman içinde aile etkileşimindeki ve bağlılığındaki değişimler ve aile bireylerinin mesafeler sayesinde ayrı düşmesinin sonuçları gittikçe daha fazla incelenmektedir. Bu araştırmaların büyük bir kısmı, yaşam gidişinin farklı aşamalarını ve ön-yaşlılık (55-64 yaşlar) veya genç ve ileri yaşlı insanlar gibi gruplar için farklı göç paternlerini ve sürükleyici faktörleri göz önünde bulundurmaktadır.

3.3. Yaşlı İnsanların Sağlık Coğrafyaları

Beşeri coğrafya ve sosyal gerontoloji çalışan araştırmacılar, uzun zamandır yaşlı insanların sağlığının mekânsal boyutlarına ilgi duymaktadır. Bu alt alana, yaşlı nüfusun ölümlülüğünün (*mortality*) ve hastalıklılığının (*morbidity*) mekânsal analizi ile ilgilenen sağlık coğrafyacılarının, demografların ve epidemiyologların makro ölçekli nicel çalışmaları tarafından yön verilmektedir. Bu alanda, küresel ve uluslararası sağlık, özellikle de yaşam beklentisi eşitsizliklerine, ölüm nedenlerine ve yaşlılığa özgü hastalıklar ve bunama gibi rahatsızlıklara odaklanılmaktadır.

Küresel ölçekteki çalışmalarda, yaşam tablolarının yardımıyla yaşlı insanların sağlık paterni ortaya çıkarılmakta; yaşlı nüfuslardaki ölümlülük ve hastalıklılık paternlerinin küresel ve bölgesel görünümü ortaya kaymak için çaba harcanmaktadır. Ulusal ve karşılaştırmalı çalışmalarda; ileri yaşa özel ölümlülük eğilimleri; daha uzun yaşamının, daha iyi/kötü sağlıkla ya da yaşamın son aşamalarındaki hastalık baskısı denilen şeyle ilişkisi; yaşlıların sağlığındaki sosyo-ekonomik eşitsizlikler; ölümlülük ile sosyo-ekonomik paternler arasındaki ilişki ve yaşlı ölümlerindeki cinsiyet farklılıklarındaki paternler ve eğilimler gibi konular incelenmektedir. Yaşlı insanların sağlığının coğrafi boyutları üzerine yapılan çalışmaların çoğu, ulus altı düzeyde gerçekleştirilmektedir. *Atlas of United States Mortality*, *Social Health Atlas of Australia*, *Atlas of Health in Europe* ve *Atlas of the Aging Population of Canada* gibi sağlık, ölümlülük ve yaşlanma konularında atlaslar oluşturma eğilimi yaygındır. Son yıllarda sağlık üzerinde yerin etkisiyle ilgili çalışmalarda önemli bir artış gözlenmektedir.

3.4. Yaşlıların Yaşam Çevreleri

Etkinlik paternleri ve gıda güvenliği de dâhil olmak üzere yaşlı insanların sağlığının tıbbi olmayan yönleri, her iki disiplinde de incelenmektedir. Bununla birlikte, yaşlı nüfusun sağlığı alanındaki en önemli eğilim, yer ve çevrenin sağlıkla ilgili etkilerini araştırma yönündedir (Andrews vd., 2007). Yaşlı nüfusun sağlık durumuna ilişkin çalışmaların tersine, yaşlanma çevreleri üzerine yapılan araştırmalar, sağlık coğrafyacıları, çevre psikologları ve sosyologların yaptığı gittikçe daha fazla nitel olan çalışmaları içermektedir. Bu alanda yapılan araştırmalar, yaşlı insanların ihtiyaç duydukları özel yaşam çevreleri (konut ve ikamet yerlerinden) ve çevreler içindeki etkileşimlerden, yaşlıların yaşadıkları, çalıştıkları, zaman geçirdikleri ve bakım hizmeti aldıkları farklı çevrelerin, yerlerin ve toplulukların bağlamsal yönlerine kadar çeşitli meselelerle ilgilidir (Andrews vd., 2009). Bu alandaki çalışmalar, bir konut, mahalle, kent merkezi, ya

da kırsal yerleşim birimi gibi belirli yaşam ortamlarının nasıl yaşlı insanlar için uygun ve sağlıklı çevrelere dönüştürülebileceği üzerine de odaklanmaktadır. Bu araştırmalar, sosyal gerontolojik yaklaşımları, yaşlı insanlar ile onların değişen sosyal ve fiziksel çevreleri arasındaki ilişkilerin coğrafi yorumlamasına bağlanmaktadır. Sosyal ve coğrafi gerontolojide daha fazla araştırma, toplu konut (*congregate housing*²) ve destekli yaşam veya benzeri ortak konut hizmetlerine yönelik hizmetlere, korunaklı yaşam yeri sektörüne dikkatini vermektedir.

Coğrafyacılar, kırsal ve kentsel yaşlılar için yaşlanma deneyimlerini farklı şekilde etkileyen etmenleri, kırsal ve kentsel yaşlı yetişkinlerin sağlık, bakım ve sosyal destek ile ilgili temel farklılıklarını gözden geçirmektedir. Bazı araştırmacılar ise yaşlı insanların toplumların sürdürülebilirliğine nasıl katkıda bulunabileceği, yaşlı emeklilerin kırsal alan ekonomisi üzerinde ne tür etkilerini olduğu gibi, daha geniş sosyal bağlamlar açısından kırsal yaşam çevrelerini incelemektedir. Bir grup araştırmacı, yaşlı yetişkinlerin toplumun geri kalanıyla *bütünleşmesi* ile ilgili çalışmaktadır. Bazıları, yaşlıların toplumun geri kalanından *ayrışması* gerektiği (ve ayrılmak istediği) görüşü üzerinde durmaktadır. Her iki disiplin, nüfus yaşlanmasını anlamak için insan-çevre ilişkilerinin önemini vurguladığı halde; coğrafyacılar geleneksel olarak yaşlı insanların yaşamlarının yerel bağlamsal ve bileşimsel boyutlarına odaklanırken, sosyal gerontologlar yaşam gidişi boyunca yaşlanmanın çevresel yönlerini vurgulamaktadır.

3.5. Yerinde Yaşlanma ve Doğru Yerde Yaşlanma

Yaşlanmanın coğrafyaları, yaşlanmanın gerçekleştiği mekânsal bağlamları dikkate alarak, yaşlı yetişkinlerin mümkün olduğu kadar evde yaşamayı ve yerinde yaşlanmayı tercih ettiklerini kabul etmektedir (Skinner vd., 2015). Bakımın coğrafyaları, hem verme hem de alma zorlukları ve deneyimleri de dâhil olmak üzere, savunmasız yaşlı nüfuslara bakım verilmesinin mekânsal dağılımını değerlendirmektedir. Her geçen gün evin, bakım hizmetlerinin verilmesi ve alınması için en önemli yer olması beklenmektedir. Gerçekten de güçsüz yaşlı insanlar için ev bakımı, yerinde yaşlanma için yaşlı alıcılar ve onların ailelerinin tercihleri, kurumsallaşmayı azaltmaya yönelik kamu politikası ile işlevsel ve ikametgâh bağımsızlığını teşvik etme niyetlerini arasındaki az rastlanır bir yakınlaşmayı temsil etmektedir. Evde bakım hizmetleri, bu hedefi desteklemekte ve birçok sanayileşmiş ülkede sağlık sistemlerinin temel bir dayanağı olarak işlev görmektedir (Martin-Matthews ve Cloutier, 2018).

Yaşlı insanların yaşadığı gündelik yaşam mekânları, onlar "*mekânın mahkûmları*" haline gelene kadar kademeli olarak azalmaktadır. Hem coğrafyacıların hem de gerontologların bu konu üzerine daha fazla eğilmesi, yaşlı insanlar için gündelik deneyimler ve bakım uygulamalarında yer kavramıyla bağlantılı olduğu içindir (Milligan, 2000; Peace vd., 2006; Wiles 2005). Bu tür çalışmalar, yaşlı insanlar ile onlara bakım verenler için yaş ve kırılabilirlik arttıkça, ev ve toplumun değişen doğasını ve deneyimini ortaya koymakla kalmamakta, aynı zamanda özerklik ve kimlik duygusunu desteklemede ve sürdürmede bağlamların ve yer bağlılığının önemini de vurgulamaktadır. Bu noktada birbiriyle yakından ilişkili, hatta örtüşen iki kavram, yani *yerinde yaşlanma* ve *yer bağlılığı*, politik alanda ve literatürde karşımıza çıkmaktadır. Yaşlanma, sağlık ve yer arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar genellikle Rowles'in (1983; 1993) çalışmaları üzerine inşa edilmiştir. Yerinde yaşlanma (*ageing in place*), yaş, gelir veya kapasite düzeyinden bağımsız olarak kendi evinde ve topluluğu içinde güvenli, bağımsız ve rahat bir şekilde yaşama becerisini anlatmaktadır. Golant'ın (2015) ortaya attığı doğru yerde yaşlanma ise (*ageing in the right place*), bu kavramı kişinin kendi ihtiyaçları ve tercihlerine en uygun yerde yaşayabilme kabiliyetine genişletmektedir ki bu yer, kişinin kendi evi olabileceği gibi başka bir yer de olabilir (World Health Organization, 2015: 225).

² Her bireyin ya da ailenin özel bir yatak odası ya da yaşam alanına sahip olduğu, ancak diğer sakinlerle ortak bir yemek odası, dinlenme odası ya da diğer tesisleri paylaştığı bir konut türü.

Öte yandan yer bağlılığı kavramı, insanların yerlerle geliştirdiği bağlara atıfta bulunmaktadır ve duygusal, bilişsel ve davranışsal üç bileşenden oluşmaktadır (Lewicka, 2008: 211). Low ve Altman, (1992) yerlerin ve nesnelere öngörülebilir olanaklar sağlaması, resmi rollerden sıyrılma fırsatı, kişiye yaratıcı olma ve hayatının çeşitli yönlerini kontrol etme şansı sunmasıyla yer bağlılığının, günlük ve devam eden güvenlik ve uyarılma duygusu sağlayabileceğini; bu bağlılığın insanları arkadaşları, partnerleri, çocukları ve akrabaları ile açık ve görünür bir şekilde ilişkilendirebileceğini belirtmektedir. Ayrıca onlar bunun insanları başkalarına sembolik olarak bağlayabileceğini ve kişinin çocukluğunu, ebeveynlerini, arkadaşlarını, ataları ve başka şeyleri hatırlatabileceğine işaret etmektedir (Low ve Altman, 1992: 10). İnsanlar yaşlandıkça, hem nesnelere hem de yerlere gittikçe daha fazla anlam yüklemekte duygusal olarak bağlanmakta ve yer bağlılığı daha güçlü hale gelmektedir.

3.6. Sağlık ve Sosyal Bakım Hizmetleri: Sunum, Planlama ve Politika

Yaşlı insanlar için kamu, özel ve toplum temelli kaynakların mekânsal tahsisi ve kullanımı, planlanması ve düzenlenmesi hususunda yerleşik bir ilgi vardır. Bu çalışma alanı çeşitlilik göstermektedir, ancak öncelikle sağlık coğrafyacıları ve sosyal coğrafyacılar ile daha az ölçüde sosyal gerontologlar tarafından yapılan nicel çalışmalar, yaşlı insanların ihtiyaçlarını karşılamakla ilgili olarak sağlık sistemlerinin mekânsal tasarımına ve etkilerine önem vermektedir. Coğrafya içerisinde bağımsız olarak geliştirilen bu çalışma alanının odak noktası, ulusal ve alt ulusal ölçeklerde yaşlı nüfus için hizmetlerinin dağıtımı ve planlamasından, sağlık politikası reformlarının etkilerine ve yaşlı insanların hizmetlerinin erişilebilirliği ve kullanımına ilişkin ekonomik yeniden yapılanmaya kadar değişmektedir.

Daha yakın zamanlardaki çalışmalar, sağlık ve sosyal bakım hizmetlerinin sürekliliğini içermektedir (örn. Andrews vd., 2007) ve ulusal ve bölgesel sağlık ve sosyal bakım politik ekonomileri içindeki gönüllülüğün desteklenmesinin yanı sıra piyasa düzenlemelerine doğru geniş çaplı değişiklikler açısından etkileri kavramsallaştırılmaktadır (Skinner ve Rosenberg, 2005). Hizmetlerin verildiği politik ve kurumsal çerçevelerin (ya da yapıların), özellikle formel ve enformel bakımı (Milligan, 2006; Wiles 2003) ve özellikle hizmet planlama ve düzenlemedeki değişikliklerin kırsal etkilerini anlamaya ile ilgili olarak incelenmesine dikkat verilmektedir. (Skinner, 2008; Skinner ve Joseph, 2007; Skinner vd., 2008). Sosyal gerontologların sağlık hizmetleri, planlama ve düzenleme araştırmalarına yaptıkları katkılar, çok fazla olsa da (örn. Bane ve Bull, 2001; Heenan, 2006; Madachy, 2003; Parker vd., 2004; Wolf ve Ballal, 2006), buradaki ana gelişme, nüfusun yaşlanmasının kamu politikası sonuçları üzerinedir. Bu alanda coğrafi gerontolojinin büyük bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir (Andrews vd., 2007).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2005 yılında başlatılan ve aktif yaşlanmaya olanak sağlayan bir çevrenin varlığına işaret eden “Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar” anlayışı da araştırmalarda ilgi toplamaktadır. Bu anlayış son zamanlarda Yaşlı Dostu Çevreler (*Age-friendly Environments*) şeklinde geliştirilmiştir (World Health Organization, 2007, 2017). Yaşlı dostu kent, yaşlıların toplumda herkes gibi yaşayabilecekleri, toplumla bütünleşebilecekleri yaşanabilir bir ortamın olması yönünde geliştirilmiş bir modeldir. Yaşlı dostu kent bilincinin ve pratiğinin yaşam alanlarında var olabilmesi için uygulayıcı mekanizmaların olması gerekir. Günümüzde yapılanmaları, görevleri, toplumsal sorumlulukları gereği yerel yönetimler bu süreçte ana uygulayıcı konumdadırlar (Aslan, 2015: 27).

3.7. Sağlıklı Yaşlanmanın İnşası ve Temsilleri

Son 10-15 yıl içinde, özellikle sosyal ve kültürel coğrafya içinde, yaşlanmayla ilgili coğrafi ilginin kapsamı genişlemiş ve derinleşmiş, zengin kuramsal ve metodolojik çoğulculuk ve belirgin bir yaklaşım çeşitliliği ortaya çıkmıştır (Andrews vd., 2007; 2009). Aynı zamanda yaşlı kişilerin vücut bulma (*embodied*) ve duygusal (*emotional*) coğrafyaları şemsiyesi altında, gündelik gerçeklikleri düzeyinde, yaşlı bireylere duyulan ilgi artmıştır (Anderson ve Smith, 2001; Hopkins ve Pain, 2007). Böylece, sosyal coğrafyacılar,

sosyal gerontologlar ve sosyologlar, yaşlı insanların yerlere karmaşık bağlılıkları ve kimlikleri, bu yerleri nasıl paylaştığını değerlendirmek üzere bu alan altında bir araya gelmiştir. Yaşlanmanın, vücut bulmanın (embodiment) ve yaşlı kimliklerinin nasıl temsil edildiğiyle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

Bu başlık altındaki çalışmalardan bazıları, yaşlı insanların sağlık, esenlik ve yaşlanma algılarını keşfetmeye çalışmaktadır. Araştırmalarda yaşlı insanlar için standart hale getirilmiş hastalık, maluliyet ya da sakatlık kavramların nasıl ve hangi bağlamda inşa edildiği de incelenmektedir (Andrews vd. 2007).

Bazı çalışmalar, yaşlı insanların, aktif olarak boş zaman aktivitelerine katılımı ile yaşlanma, bağımlılık, hareketsizlik ve sakatlık gibi yaşlanma yapılarına karşı mücadele arasındaki bağlantıyı ortaya çıkarmaktadır. Yaşlanma ve yaşlanma yerlerinin temsilinin, yaşlanma ile ilgili toplumsal tutum ve değerleri nasıl ortaya çıkardığı da anlaşılmaya çalışılmaktadır. Yaş ayrımcılığı bağlamında, yaşlıların özel yerlere yerleştirilmesi ile (emekli köyleri, özel evler, bakım evleri ve diğer kurumsal ortamlar) onların kamusal alandaki görünmezliği arasındaki ilişki de çalışmalara konu olmaktadır.

4. Sonuç Yerine

Yaşlanan bir topluma hazırlanma konusundaki artan ihtiyaç, coğrafi araştırmaların ufkunu genişletmesi için hem bir fırsat hem de bir zorluk getirmektedir (Macey vd., 2003). Bu bildiri, yeni bir çalışma alanı olarak coğrafi gerontolojinin, yaşlanma coğrafyalarının toplumsal bağlam ve coğrafya disiplini açısından önemini ve canlandırılma gerekliliğini vurgulayan ve coğrafyacıları bu alana katkı vermeye davet eden bir çağrıdır. Coğrafi gerontoloji alanı, yaşlı insanların yaşamlarının ve deneyimlerinin hem şekillendiği hem de şekillendirildiği çok katmanlı, dinamik, tarihsel ve mekânsal olarak kavramsallaştırılmış bir süreç olarak yerin (*place*) rolüne ilişkin anlayışa katkıda bulunmak için coğrafyacılar için önemli bir potansiyel sunmaktadır.

Çağdaş bir dizi felsefi ve metodolojik çerçeve yardımıyla yaş, mekân ve yer arasındaki ilişkinin araştırılmasından sonra, yaşlanmanın, vücut bulmuş (*embodied*), bir yere yerleştirilmiş (*emplaced*) ve ilişkisel olarak tanımlanmış olması ve bunun Batılı araştırmacılar arasında artık sıra dışı bir durum olarak görülmemesi (Milligan ve Tarrant, 2018), bize burada yaşlanmanın coğrafyaları için ilişkisel (*relational*) ve duygusal (*emotional*) coğrafya yaklaşımlarına odaklanmanın yararlı olabileceğinin altı çizme cesareti vermektedir.

İlişkisel düşünme, mekânların ve yerlerin ancak diğer mekânlarla ve yerlerle olan bağlantılarıyla birlikte ortaya çıktığını kabul etmektedir (Skinner vd., 2015). Bu, belirli mekânlarda ve yerlerde bulunan ya da bunlarla ilişkili olan her şeyin (insanlar, nesnelere, fikirler, politikalar, vb.), çoğu zaman farklı ölçeklerde, başka mekânlarda ve yerlerde bulunan şeylere de bağlanması gerektiğine işaret etmektedir.

Duygusal coğrafya ise, duygular ile yer veya mekân arasındaki dinamik, tekrarlanan ilişkileri incelemektedir. Bu nedenle duygusal coğrafya, yaşanan yerin coğrafyalarının oluşturduğu duyguların, farklı ilişkilerin bir parçası haline gelmesiyle, farklı devinimlerin belirli sosyo-mekânsal düzenlerden ve etkileşimlerden nasıl ortaya çıktığını ve yeniden üretildiğini anlatmaktadır (Anderson, 2009).

İlişkisel ve duygusal yaklaşımlar yardımıyla, her bir yaşlı kişinin çeşitli yönlerinin sosyal olarak inşa edilmiş, dinamik yerlerde gömülü veya yerleşik olarak anlaşılması; başka bir deyişle, yaşlı insanların sosyal ve kültürel coğrafyalarının belirli yerlere ayrılmaz biçimde gömülü olduğuna dikkat edilmesi önemlidir (Wiles, 2018).

Yaşı ilişkisel olarak düşünürken; nesillerarasılık, kesişimsellik ve yaşam gidişinden oluşan bir teorik çerçeveden ve temsili olmayan teorilerden de yararlanılabilir (Hopkins ve Pain, 2007). Coğrafyacılar, evden ve bahçeden, topluluğa, kırsal ve kentsel formlara kadar çeşitli ölçeklerin ve çevrelerin önemine işaret etmektedir. Bu tür çalışmalar, sadece pozitif yaşlanmayı desteklemek için belirli çevrelerin önemini değil,

fakat aynı zamanda yaşlı insanların bu çevrelerle olan ilişkilerinde değişikliğin yaşlıların yer duygusunu ve aidiyetini etkileyebileceğini de dile getirmektedir. Yaşanılan ev, topluluk, mahalle, kırsal veya kentsel yaşam çevreleri, insanların başarılı şekilde, yerinde yaşlanması için önemli roller üstlenmektedir. Bu nedenle onlar da yaşlanma araştırmalarında özel bir ilgiyi hak etmektedir.

Referanslar

- Anderson, B. (2009). Emotional geography. In Derek Gregory, Ron Johnston, Geraldine Pratt, Michael J. Watts, and Sarah Whatmore (Eds.), (5th Edition), *The Dictionary of Human Geography*, (pp. 188-189). Wiley-Blackwell.
- Anderson, K. & Smith, S.J. (2001). Emotional geographies. *Transactions of the Institute of British Geographers* 26(1), 7–10.
- Andrews, G.J. & Phillips, D.R. (2005). Geographical studies in ageing: Progress and connections to social gerontology. In G.J. Andrews, D.R. Phillips (Eds.), *Ageing and place: Perspectives, policy practice*, London: Routledge.
- Andrews, G. J., Cutchin, M., McCracken, K., Phillips, D. R. & Wiles, J. (2007). Geographical gerontology: The constitution of a discipline. *Social Science & Medicine*, 65, 151–168.
- Andrews, G. J., Evans, J., & Wiles, J. L. (2013). Re-spacing and re-placing gerontology: Relationality and affect. *Ageing & Society*, 33, 1339–1373.
- Andrews, G. J., Milligan, C., Phillips, D. R., & Skinner, M. W. (2009). Geographical gerontology: Mapping a disciplinary intersection. *Geography Compass*, 3(5), 1641–1659.
- Arun Ö. (2013). Ageing in Turkey: The Peter Pan Syndrome??. In J. Troisi & H. J. von Kondratowitz, (Eds.), *Ageing in the Mediterranean* (pp.297-323). London: Policy Press.
- Arun, Ö. (2014). ‘Que Vadis’ Türkiye? 2050’ye doğru yaşlanan Türkiye’yi bekleyen riskler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(1), 1-12.
- Aslan, D. (2015). Yaşlı dostu kentler. *Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (s.25-29), Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Bane, S.D. & Bull, C.N. (2001). Innovative rural mental health service delivery for rural elders. *Journal of Applied Gerontology*, 20(2), 230-240.
- Diez-Roux, A.V. (1998). Bringing context back into epidemiology: Variables and fallacies in multilevel analysis. *American Journal of Public Health*, 88(2), 216-222.
- Diez-Roux, A.V. (2002). Invited commentary: Places, people and health. *American Journal of Epidemiology*, 155(6), 516-519.
- Esendemir, Ş. (2015). Mekândan doğru yaşlılığı okumak: Yeni bir mekân gerontolojisine doğru. *Yaşlılık Atölyesi 20-21 EKİM 2015 / İstanbul, Bildiri Özetleri*, s.23
- Esendemir, Ş. (2016). Türkiye’de yerinde yaşlanma ve mekân gerontolojisinin temel parametreleri. *Sosyoloji Dergisi*, 36, 13–31. [Aging in Place and the Basic Parameters of Geographical Gerontology in Turkey]
- Golant, S.M. (1972). *The Residential Location and Spatial Behavior of the Elderly: A Canadian Example*. University of Chicago Geography Research Papers.
- Golant, S.M. (1984a). The geographical literature on aging and old age: An introduction. *Urban Geography* 5(3), 262–272.
- Golant, S.M. (1984b). *A Place to Grow: The Meaning of Environment in Old Age*. New York: Columbia University Press.
- Golant, S.M. (2015). *Aging in the Right Place*. Baltimore, MD: Health Professions Press.
- Harper, S. & G. Laws (1995). Rethinking the geography of ageing. *Progress in Human Geography*, 19(2), 199-221.
- Heenan, D. (2006). The factors influencing access to health and social care in the farming communities of County Down, Northern Ireland. *Ageing and Society*, 26, 373-391.
- Hopkins, P. & Pain, R. (2007). Geographies of age: Thinking relationally. *Area*, 39(3), 287-294.
- Kearns, R.A. & Andrews, G.J. (2005). Placing ageing: positionings in the study of older people. In Andrews, G. J., and Phillips, D.R. (Eds.), *Ageing and Place: Perspectives, Policy, Practice*, (pp. 13–23). London: Routledge.
- Lawton, M.P. (1983). Environment and other determinants of well-being in older people. *The Gerontologist*, 23(4), 349–357.
- Lawton, M.P. & Simon, B. (1968). The ecology of social relationships in housing for the elderly. *The Gerontologist*, 8(2), 108–115.

TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu
International Geography Symposium on the 30th Anniversary of TUCAUM
3-6 Ekim 2018 /3-6 October 2018, Ankara

- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity, and place memory: Restoring the forgotten city past. *Journal of Environmental Psychology*, 28(3), 209-231.
- Low, S. & Altman, I. (1992). Place Attachment: A conceptual inquiry. In Irwin Altman & Setha M. Low (Eds.), *Place Attachment* (pp.1-12), New York: Plenum Press.
- Macey, S.M., Smith, G.C. & Watkins, J.F. (2003). Aging and the Aged. In G.L.Gaile & C.J.Willmott (Eds.). *Geography in America at the Dawn of the 21st Century*, (pp.514-523). Oxford: Oxford University Press.
- Madachy, P. (2003). Serving older people by improving transportation. *Generations*, 27(2), 23-24.
- Martin-Matthews, A. & Cloutier, D.S. (2018). Household spaces of ageing: When care comes home. In M.W. Skinner, G.J., Andrews & M.P.Cutchin (Eds.), *Geographical Gerontology: Perspectives, Concepts, Approaches*, (pp.162-173) New York: Routledge.
- Milligan, C. (2000). Bearing the burden: towards a restructured geography of caring. *Area*, 32, 49-58.
- Milligan, C. (2006). Caring for older people in the 21st century: notes from a small island. *Health and Place* 12, 320-331.
- Milligan, C. & Tarrant, A. (2018). Social and cultural geographies of ageing. In M.W. Skinner, G.J., Andrews & M.P.Cutchin (Eds.), *Geographical Gerontology: Perspectives, Concepts, Approaches*, (pp.43-55). New York: Routledge.
- Özgür, E.M. (2016). Bir alt alan olarak nüfus coğrafyasının geçmişi, bugünü ve geleceği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 25(1), 1-36.
- Parker, C., Barnes, S., McKee, K., Morgan, K., Torrington, J. & Tregenza, P. (2004). Quality of life and building design in residential and nursing homes for older people. *Ageing and Society*, 24(6), 941-962.
- Peace, S., Holland, C. & Kellaher, L. (2006). *Environment and identity in later life*. Maidenhead, UK: Open University Press.
- Rowles, G.D.(1978). *Prisoners of space? Exploring the geographical experience of older people*. Boulder, Colo: Westview Press.
- Rowles, G.D. (1983). Place and personal identity in Old Age: Observations from Appalachia. *Journal of Environmental Psychology*, 3(4), 299-313.
- Rowles, G.D. (1986). The geography of ageing and the aged: Towards an integrated perspectives. *Progress in Human Geography*, 10(4), 511-539.
- Rowles, G.D.(1993). Evolving images of place in aging and 'aging in place'. *Generations*, 17(2), 65-70.
- Skinner, M.W. (2008). Voluntarism and long-term care in the countryside: the paradox of a threadbare sector. *The Canadian Geographer* 52(2), 188-203.
- Skinner, M. W. & Joseph, A. E. (2007). The evolving role of voluntarism in aging rural communities. *New Zealand Geographer* 63, 119-129.
- Skinner, M. W. & Rosenberg, M.W. (2005). Co-opting voluntarism? Exploring the implications of long-term care reform for the nonprofit sector in Ontario. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 23(1), 101-121.
- Skinner, M.W., Rosenberg, M.W., Lowell, S.A., Dunn, J.R., Everitt, J.C. Hanlon, N. & Rathwell, T.A. (2008). Services for seniors in small town Canada: the paradox of community. *Canadian Journal of Nursing Research*, 40(1), 80-101.
- Skinner, M. W., Cloutier, D. & Andrews, G. J. (2015). Geographies of ageing: Progress and possibilities after two decades of change. *Progress in Human Geography*, 39(6), 776-799.
- Skinner, M.W., Andrews, G. J. & Cutchin, M.P. (2018). Introducing geographical gerontology. In M.W. Skinner, G.J., Andrews, M.P.Cutchin (Eds.), *Geographical Gerontology: Perspectives, Concepts, Approaches*, (pp.1-10). New York: Routledge.
- Sylvestre, G. (1999). The geography of aging: A geographical contribution to gerontology. In R. Koster (Ed.), *Prairie perspectives: Geographical essays* (Vol 2, pp. 214-224). Saskatoon: University of Winnipeg.
- United Nations-UN (2002a). *World Population Ageing 1950-2050*. UN Population Division, DESA, Sales No. E.02.XIII.3.
- United Nations-UN (2002b). *Report of the Second World Assembly on Ageing. A/CONF.197/9*, United Nations publication Sales No. E.02.IV.4.
- United Nations-UN (2007a). *World Population Ageing 2007*. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, <http://www.un.org/esa/population/publications/WPA2007/wpp2007.htm>
- United Nations (2007b). *Development in an Ageing World*. World Economic and Social Survey 2007E/2007/50/Rev.1 ST/ESA/314, New York.

TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu
International Geography Symposium on the 30th Anniversary of TUCAUM
3-6 Ekim 2018 /3-6 October 2018, Ankara

- United Nations (2017). *World Population Prospects: The 2017 Revision*. Department of Economic and Social Affairs, Population Division, DVD Edition.
- Warnes, A.M. (1981). Towards a geographical contribution to gerontology. *Progress in Human Geography* 5(3), 317-341.
- Warnes, A.M. (Ed.) (1982). *Geographical Perspectives on the Elderly*. London: John Wiley.
- Warnes, A.M. (1990). Geographical questions in gerontology: Needed directions for research. *Progress in Human Geography*, 14(1), 24-56.
- Wiles, J. (2003). Informal caregivers' experiences of formal support in a changing context. *Health and Social Care in the Community*, 11, 189-207
- Wiles, J. (2005). Conceptualizing place in the care of older people: The contributions of geographical gerontology. *International Journal of Older People Nursing*, 14(s2), 100-108.
- Wiles, J.L. (2018). Health geographies of ageing. In M.W. Skinner, G.J., Andrews & M.P.Cutchin (Eds.), *Geographical Gerontology: Perspectives, Concepts, Approaches*, (pp.31-42). New York: Routledge.
- Wolf, D. & Ballal, S.S. (2006). Family support for older people in an era of demographic change and policy constraints. *Ageing and Society*, 26(5), 693-706.
- World Health Organization (2003). *Atlas of Health in Europe*. Geneva: WHO
- World Health Organization (2007). *Global Age-Friendly Cities: A Guide*. Geneva: WHO.
- World Health Organization (2015). *World Report on Ageing and Health*. Geneva: WHO.
- World Health Organization (2017). *Age-Friendly Environments in Europe: A Handbook of Domains for Policy Action*. Copenhagen-Denmark: WHO Regional Office for Europe.
- Yakar, M. (2018). Yaşlanma ve yaşlılığa coğrafi bir yaklaşım. N. Özgen (Ed.), *Sosyal Coğrafya içinde*, (s.349-382). Ankara: Pegem Akademi.